

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Samhällets kostnader för att förebygga fallolyckor

Resultat

MSB:s kontaktpersoner:
Mats Junhage, 010-240 56 74
Linda Ryen, 010-240 56 64

Publikationsnummer MSB 490-12
ISBN 978-91-7383-289-2

Förord

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har uppdraget att ge en samlad bild och bedömning av utvecklingen av olyckor, kriser och säkerhetsarbete i Sverige. Studier av samhällets kostnader inom dessa områden är en del i redovisningen.

Denna rapport innehåller beräkningar av den samhällsekonomiska kostnaden för att förebygga fallolyckor. Det är en del i en serie av rapporter där samhällets kostnader för säkerhetsarbete inom olika områden beräknas. Studierna fyller två syften, dels skapas en nulägesbild av vilka åtgärder som genomförs inom det aktuella området och dels görs en beräkning av hur stora resurser samhället investerar i det förebyggande arbetet.

Syftet med en beräkning av detta slag är beskrivande, exempelvis för att jämföra samhällets kostnader för förebyggande åtgärder inom olika områden eller för att försöka förklara utvecklingen över tid. Resultatet kan också vara intressant för att göra jämförelser vid samma tidpunkt mellan olika länder. En beskrivande studie är en form av positiv analys och ska särskiljas från normativ analys. Den senare syftar till att jämföra alternativa strategier eller välja kostnadseffektiva åtgärder, till exempel kostnadseffekt- eller kostnadsnyttoanalyser, som ska utgöra ett stöd i beslutsfattandet innan en åtgärd genomförs.

Studien har avgränsats till att omfatta arbete med att förebygga fallolyckor bland barn, äldre och på arbetsplatser. Utöver detta ingår även kostnader för vinterväghållning, som är en allmän åtgärd relaterad till att förebygga olyckor till följd av fall. Förebyggande åtgärder definieras i denna studie som de avsiktliga insatser som i förväg vidtas för att minska sannolikheten för eller konsekvensen av en olycka.

I rapporten redovisas en sammanfattning av de beräkningar som är gjorda. Beräkningarna har utförts av Steffen Ovdahl, Martin Fröberg och Jonas Börjesson vid Ramböll Management Consulting och har sedan sammanställts till denna rapport av Linda Ryen, MSB.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Definition och avgränsning	6
1.3 Metod	7
2. Resultat	9
2.1 Äldre.....	9
2.2 Barn	10
2.3 På arbetsplatser	10
2.4 Vinterväghållning	10
3. Mer om skattningarna.....	12
3.1 Äldre.....	12
3.1.1 Analys, administration och kunskapsutveckling.....	12
3.1.2 Hem och fritid	13
3.1.3 Vård och omsorg	14
3.2 Barn	15
3.2.1 Analys, administration och kunskapsutveckling.....	16
3.2.2 Förskola, skola och fritidshem	16
3.2.3 Hem och fritid	16
3.3 På arbetsplatser	17
3.3.1 Analys, administration och kunskapsutveckling.....	18
3.3.2 Arbetsgivaransvar	18
3.3.3 Kontroll och uppföljning.....	18
3.4 Vinterväghållning	19
4. Referenser	21
5. Intervjuade aktörer	23

Sammanfattning

I denna rapport redovisas en skattning av det svenska samhällets årliga kostnader för förebyggande av fallolyckor bland barn, äldre och i arbetslivet. Dessutom ingår kostnaderna för den vinterväghållning på gång- och cykelvägar som kan anses kopplad till förebyggande av fallolyckor.

Samhällets kostnader för fallförebyggande åtgärder riktade mot barn, äldre, på arbetsplatser samt för vinterväghållning uppskattas till omkring **3,3 miljarder kronor** i 2010 års prisnivå.

Område	Skattad kostnad (miljarder kronor)
Äldre	1,5 – 1,7
Barn	0,3
Arbete	1,2
Vinterväghållning	0,3
Totalt	3,2 - 3,4

Det förebyggande arbetet inom äldreområdet står för 45 procent av de beräknade kostnaderna, arbetsmiljön för knappt 40 procent. Åtgärder för att förebygga fall bland barn står för ungefär 10 procent, men där saknas underlag för kostnadsskattningar för det fallförebyggande arbete som genomförs i förskolor, skolor och på fritidshem.

Eftersom det finns ett stort antal aktörer och än fler tänkbara åtgärder inom fallolycksområdet har det inte varit möjligt att inom ramen för denna studie täcka in alla åtgärder som genomförs. Det resultat som presenteras här bör därför betraktas som en skattning av kostnaderna för de vanligt förekommande åtgärder som har inkluderats i kartläggningen. Den verkliga kostnaden för den totala mängden åtgärder är således högre än skattningen i denna studie.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

En av MSB:s uppgifter är att beskriva risk-, olycks- och skadeutvecklingen i Sverige samt utvecklingen av arbetet med krishantering, säkerhet och räddning. Här ingår att beskriva den samhällsekonomiska belastningen som kriser, olyckor och skador medför, såväl till följd av inträffade händelser som av det förebyggande arbete som samhället investerar i. I denna rapport redovisas en skattning av det svenska samhällets årliga kostnader för förebyggande av fallolyckor bland barn, äldre och i arbetslivet. Dessutom ingår kostnaderna för den vinterväghållning på gång- och cykelvägar som kan anses kopplad till förebyggande av fallolyckor.

Det bör poängteras att det inte ligger någon värdering i beräkningen av de totala kostnaderna på så sätt att man utifrån kostnadens storlek kan säga att samhället satsar för mycket eller för lite resurser på ett visst område. För att kunna ta ställning i den frågan måste kostnaden för olika åtgärder ställas i relation till nyttan i en samhällsekonomisk utvärdering, som t.ex. en kostnadsnytta-analys. Studierna avseende samhällskostnader är ett led i att förbättra kunskapen om omfattningen av det förebyggande arbetet. Genom en kartläggning av de resurser som investeras i detta sammanhang kan man beskriva var kostnaderna uppstår, vad olika åtgärder kostar och jämföra resursfördelningen mellan olika områden.

Kartläggningen av åtgärder som ligger till grund för kostnadsberäkningen ger i sig en unik sammanställning av vilka åtgärder samhället genomför för att förebygga fallolyckor. Eftersom det finns ett stort antal aktörer och än fler tänkbara åtgärder inom fallolycksområdet har det dock inte varit möjligt att inom ramen för denna studie täcka in alla åtgärder som genomförs. Det resultat som presenteras här bör därför betraktas som en skattning av kostnaderna för de vanligt förekommande åtgärder som har inkluderats i kartläggningen. Den verkliga kostnaden för den totala mängden åtgärder är således högre än den kostnad som presenteras här.

1.2 Definition och avgränsning

Denna studie syftar till att undersöka samhällets kostnader för att förebygga fall och fallolyckor. Med kostnader avses dels direkta kostnader, som till exempel inköp av rörelsehjälpmedel, dels indirekta kostnader, till exempel den arbetstid som tas i anspråk på landets hjälpmedelscentraler för att tillhandahålla rörelsehjälpmedel. Kostnader för att förebygga fall kan vidare bäras av ett stort antal samhällsaktörer, däribland myndigheter, intresseorganisationer, företag och privatpersoner.

Förebyggande åtgärder definieras som de avsiktliga insatser som i förväg vidtas för att minska sannolikheten för eller konsekvensen av en olycka. Det finns till exempel ett stort antal åtgärder som inte syftar till att förebygga fall, men som ändå bidrar till minskad fallrisk eller till att konsekvenserna av ett fall mildras. Exempel på sådana åtgärder är alkohol- och tobaksprevention, sociala aktiviteter för äldre samt allmänna satsningar på en förbättrad vårdkvalitet. Dessa åtgärder inkluderas inte denna studie.

Det finns en skillnad mellan åtgärder som syftar till att förebygga fall och åtgärder som syftar till att förebygga konsekvenserna av fall. Tanken med höftskydd är till exempel inte att motverka fall, utan att mildra konsekvenserna av fall när de väl inträffat. Det motsatta kan sägas om halkskydd, som syftar till att minska sannolikheten för att fall uppstår i ett första skede men som inte påverkar konsekvenserna om ett fall väl inträffar. Här ingår båda typerna av åtgärder.

Man kan dessutom skilja på åtgärder som har som huvudsyfte att förebygga fallolyckor, till exempel inköp av fallskyddsutrustning, och åtgärder där förebyggande av fallolyckor är ett av flera uttalade syften. Ett exempel på det senare är vinterväghållning som genomförs för att öka framkomligheten och säkerheten i trafiken, men även för att minska antalet fallolyckor. Andra exempel på åtgärder, där fallprevention utgör ett av flera syften, är inköp av rörelsehjälpmedel, inspektioner av lekplatser och bostadsanpassningar. På grund av ovanstående inkluderas endast en andel av kostnaderna för flera åtgärder, och storleken på denna andel kan i många fall diskuteras då det är svårt att avgöra exakt hur mycket av en viss åtgärd som kan anses ha fallförebyggande syfte.

Samhället definieras som samtliga aktörer i Sverige som utför avsiktliga åtgärder för att minska risker, det vill säga såväl företag som offentlig sektor, men även individer och frivilligorganisationer. Samhällsperspektivet innebär även att transfereringar mellan olika aktörer inte är att betrakta som kostnader. Skatter och försäkringspremier innebär en omfördelning av resurser men är inte någon egentlig uppoffring ur ett samhällsperspektiv.

Det finns ingen myndighet som har ett helhetsansvar för frågor gällande fallolyckor. Inte heller finns det någon lagstiftning eller några nationella riktlinjer som på ett tydligt sätt klargör hur fallolyckor ska förebyggas och av vem. Den lokala variationen är därför stor och det har inte varit möjligt att kartlägga alla de insatser som genomförs. Detta innebär exempelvis att satsningar och projekt som bedrivs av enskilda kommuner eller landsting inte kunnat inkluderas.

1.3 Metod

Skattningen av samhällskostnaderna har genomförts i tre steg.

- **Identifiering** av riskförebyggande åtgärder. Syftet var att identifiera åtgärder som påverkar risken för fallolyckor. Även åtgärder som

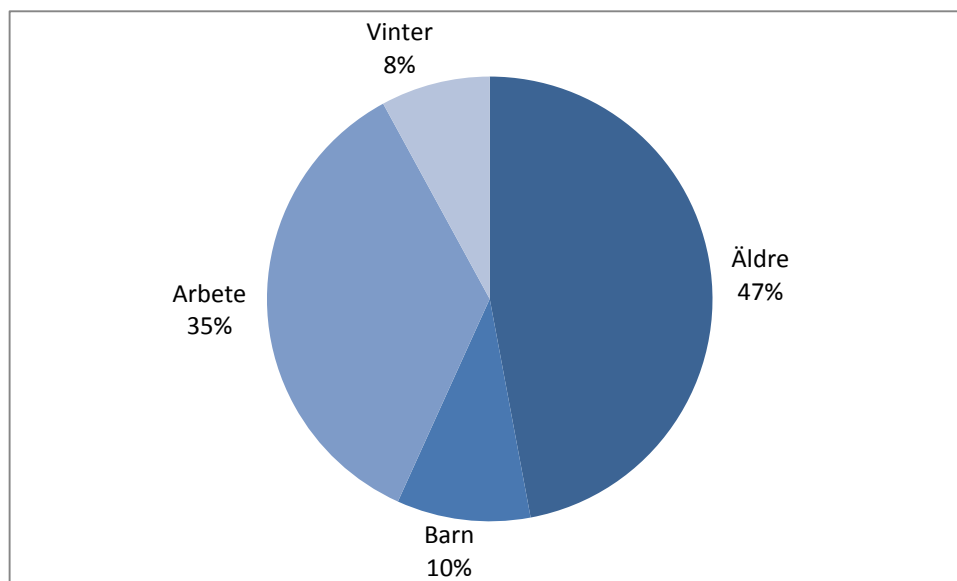
resulterar i men inte syftat till ökad säkerhet har uteslutits. Åtgärder på såväl lokal, regional som nationell nivå ingår i den mån avsikten är att stärka säkerheten för invånare i Sverige. Detta kan sammanfattningsvis beskrivas som samhällets avsiktliga åtgärder som vidtas i förväg för att minska sannolikheten för och konsekvensen av fallolyckor.

- **Kvantifiering** av mängden riskförebyggande åtgärder. Uppgifter om myndigheternas åtgärder hämtas från årsredovisningar, verksamhetsberättelser och med hjälp av kontaktpersoner på myndigheterna. Det lokala och regionala arbetet skattas med hjälp av årliga rapporteringar till myndigheter och genom kontakt med ett mindre antal representativa regionala och lokala aktörer.
- **Värdering** av direkta och indirekta kostnader för riskförebyggande åtgärder. Värderingen sker utifrån alternativkostnadsprincipen, dvs. värdet av den bästa alternativa användningen av resurserna. Kostnaderna redovisas fördelade på olika kostnadsbärare.

De datainsamlingsmetoder som använts är dokumentstudier och intervjuer. Tidigare studier har, även om de skrevs för ett par år sedan, prioriterats framför intervjuer.

2. Resultat

Samhällets kostnader för fallförebyggande åtgärder riktade mot barn, äldre, inom arbetsmiljön samt för vinterväghållning uppskattas till omkring **3,3 miljarder kronor** i 2010 års prisnivå. Det förebyggande arbetet inom äldreområdet står för 45 procent av de beräknade kostnaderna, arbetsmiljön för knappt 40 procent. Åtgärder för att förebygga fall bland barn står för ungefär 10 procent, men där saknas underlag för kostnadsskattningar för det fallförebyggande arbete som genomförs i förskolor, skolor och på fritidshem.

2.1 Äldre

Samhällets kostnader för att förebygga fallolyckor bland äldre uppskattas till **1,5 – 1,7 miljarder kronor** i 2010 års prisnivå. De åtgärder som ingår i skattningen kan i huvudsak delas in i tre områden. För det första genomförs insatser som är kopplade till *analys, administration och kunskapsutveckling*, som statistikinsamling och informationskampanjer. För det andra genomförs åtgärder som är relaterade till *hem och fritid*, till exempel bostadsanpassning och förebyggande hembesök. För det tredje genomförs åtgärder inom ramen för *vård och omsorg* om äldre, som riskbedömningar och läkemedelsgenomgångar. En mer detaljerad genomgång av vilka åtgärder som ingår i skattningarna finns i nästa kapitel i denna rapport.

Åtgärder som kan relateras till hem och fritid står för 70 procent av de beräknade kostnaderna och åtgärder på sjukhus och särskilda boenden står för knappt 30 procent. Analys, administration och kunskapsutveckling står för ungefär två procent av kostnaderna.

2.2 Barn

Samhällets kostnader för att förebygga fallolyckor bland barn uppskattas till **300-350 miljoner kronor** i 2010 års prisnivå. De åtgärder som ingår i skattningen kan i huvudsak delas in i två områden. För det första genomförs insatser som är kopplade till *analys, administration och kunskapsutveckling*, som statistikinsamling och informationskampanjer. Det som inkluderas här är kostnader för den verksamhet som genomförs hos de aktörer som deltar i Barnsäkerhetsrådet. För det andra genomförs åtgärder som är relaterade till *hem och fritid*, till exempel produktsäkerhet vid lekplatser och inköp av säkerhetsutrustning som trappgrindar. Dessutom genomförs åtgärder inom ramen för *förskola, skola och fritidshem*, men för dessa har några kostnadsskattningar inte kunna genomföras. En mer detaljerad genomgång av vilka åtgärder som ingår i skattningarna finns i nästa kapitel i denna rapport.

Åtgärder som kan relateras till hem och fritid står för 98 procent av de beräknade kostnaderna. Analys, administration och kunskapsutveckling står för resterande kostnader.

2.3 På arbetsplatser

Även inom arbetsplatsområdet förekommer en rad olika åtgärder med syfte att minska risken för fallolyckor. Samhällets kostnader för detta uppskattas till **1,2 miljarder kronor** i 2010 års prisnivå. Åtgärder som ska förebygga fallolyckor på arbetsplatser delas här in i *analys, administration och kunskapsutveckling, arbetsgivaråtgärder* och *kontroll och tillsyn*. En mer detaljerad genomgång av vilka åtgärder som ingår i skattningarna finns i nästa kapitel i denna rapport.

De åtgärder som är kopplade till arbetsgivarens ansvar, till exempel inköp av skyddsutrustning, står för nästan 90 procent av den totala kostnaden. Kostnader för kontroll och tillsyn, till exempel arbetsmiljöverkets inspektioner, står för åtta procent av kostnaderna.

2.4 Vinterväghållning

Det systematiska arbetet med att förebygga fallolyckor inriktas framförallt på barn, äldre och arbetsplatser. En mer allmän åtgärd, som till en del kan hänföras till förebyggande av fallolyckor, är snöröjning och halkbekämpning. Fokus i detta sammanhang ligger på gång- och cykelvägar, torg, villagator och trottoarer som Trafikverket, kommuner och enskilda fastighetsägare ansvarar för. Eftersom vinterväghållningen inte enbart syftar till att förebygga fallolyckor utan också, kanske i huvudsak, genomförs för att främja framkomligheten antas här att halva kostnaden kan hänföras till förebyggande av fallolyckor. Denna andel är dock godtycklig, eftersom det inte finns något underlag som ger ledning avseende hur stor andel av vinterväghållningen som kan betraktas som fallförebyggande.

Den totala kostnaden för vinterväghållning i fallförebyggande syfte uppskattas till **250-300 miljoner kronor**. Då ingår inte kostnader för halkbekämpning

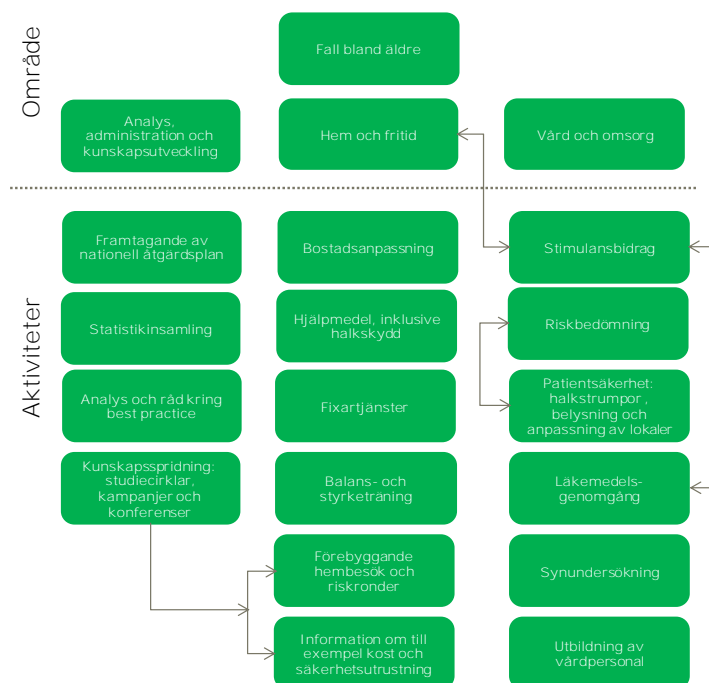
på privatpersoners tomter, inom bostadsrättsföreningar etc. En mer detaljerad genomgång av vilka åtgärder som ingår i skattningarna finns i nästa kapitel i denna rapport.

3. Mer om skattningarna

I detta kapitel görs en genomgång av de åtgärder som identifierats i kartläggningen av fallförebyggande åtgärder. Dessutom beskrivs de antaganden och data som ligger till grund för kostnadsskattningarna. Eftersom fallprevention är ett område som omfattar såväl många aktörer som åtgärder har det inte varit möjligt att vare sig identifiera eller kostnadsatta alla de åtgärder som förekommer utan strävan har varit att identifiera och skatta kostnaderna för sådana åtgärder som är vanligt förekommande.

3.1 Äldre

De åtgärder som ingår i kostnadsskattningen kan i huvudsak delas in i tre områden. För det första genomförs insatser som är kopplade till **analys, administration och kunskapsutveckling**. För det andra genomförs åtgärder som är relaterade till **hemmet och fritiden**, till exempel bostadsanpassning och förebyggande hembesök. För det tredje genomförs åtgärder inom ramen för **vård och omsorg** om äldre. Exempel på den här typen av insatser är riskbedömningar och läkemedelsgenomgångar. Figuren nedan ger en översikt av kartläggningen av det fallförebyggande arbete som inriktas mot äldre.

3.1.1 Analys, administration och kunskapsutveckling

Inom området analys, administration och kunskapsutveckling har sju nyckelaktörer som arbetar med äldres säkerhet identifierats. Det är Socialdepartementet, MSB, Socialstyrelsen, Sveriges kommuner och landsting

(SKL), Hjälpmedelsinstitutet, Pensionärernas riksorganisation (PRO) och Sveriges pensionärsförbund (SPF).

Aktör/kostnadsbärare	Beskrivning av åtgärd	Kommentar	Kostnad (miljoner kronor)
Socialdepartementet	Ersättning till kommuner och landsting som arbetar med Senior Alert inom vård och omsorg. Fall är ett av tre områden.	Uppgift från SKL	16,7
MSB	Analys och datainsamling, initiering av forskning, framtagande av informationsmaterial, kampanjarbete	Uppgift från MSB	2,5
Socialstyrelsen	Datainsamling, analys och statistikutdrag. Regeringsuppdrag att ta fram nationell handlings- och åtgärdsplan inom äldresäkerhet, där fall ingår som ett av flera områden.	Uppgift från SoS	1,6
PRO	Medverkan i projekt <i>Bättre tänka efter före</i> .	Uppgift från PRO	0,4
SKL	Åtgärdspaket inom ramen för satsning på ökad patientsäkerhet	Uppgift från SKL	0,3
Hjälpmedelsinstitutet	Deltar i <i>Bättre tänka efter före</i> , tar fram informationsmaterial om hjälpmedel.	Uppgift från Hjälpmedelsinstitutet	0,2
Sveriges pensionärsförbund	Inga kostnader för fallförebyggande arbete på central nivå.	Uppgift från SPF	--
Totalt			22

3.1.2 Hem och fritid

I detta område ingår kostnaderna för rörelsehjälpmedel och halkskydd samt även kostnader för att fallförebyggande arbete som finansieras med hjälp av stimulans- och bostadsanpassningsbidrag. I tabellen som följer sammanfattas vilka åtgärder som ingår i skattningen, varifrån uppgiften hämtats och samt vad kostnaden bedöms uppgå till.

Aktör	Åtgärd	Kommentar	Kostnad (miljoner kronor)
Kommuner och landsting	Rörelsehjälpmedel, inköps- och personalkostnader.	Här antas att hälften av den totala kostnaden för äldres rörelsehjälpmedel från Hjälpmedelscentralerna utgör en kostnad för att förebygga fall. Kostnadsberäkningen baseras på uppgifter om försäljning av föreskrivna hjälpmedel, vilket innebär att inköp av privatpersoner inte ingår i beräkningarna.	562-591
Kommuner	Bostadsanpassning: bidrag, tillsyn och administration. Bostadsanpassningsbidrag syftar till att göra det möjligt för bland annat äldre att bo kvar längre i det egna hemmet. Återigen är det inte själva bidraget som är kostnaden, detta är bara intressant som ett sätt att skatta vad de genomförda åtgärderna kostar. Exempel på åtgärder som är fallförebyggande och som kan finansieras med bostadsanpassningsbidrag är justering av trösklar och montering av stötlåddor.	Under 2010 beviljades bostadsanpassningsbidrag till en total kostnad av 962 miljoner kronor enligt uppgift från Boverket. Till detta kommer kostnader för tillsyn och administration på totalt omkring 113 miljoner kronor. Hur stor andel av bidragen som används för att genomföra åtgärder som förebygger fall bland äldre är svårt att bedöma. Här antas en andel på 20 procent av kostnaden.	215
Kommuner, landsting och Socialstyrelsen	Stimulansbidrag avsätts sedan 2007 av regeringen för att stödja kommuner och landsting i deras arbete med att höja kvaliteten inom vård och omsorg om äldre. Exempel på insatser som finansieras med stimulansbidrag är utbildning i fallprevention, inrättande av fallombud fixartjänster osv. Bidragen i sig inte är att räkna som en kostnad, men att de kan användas för att skatta kostnaden för de åtgärder som utförs med hjälp av dem.	Under 2010 uppgick stimulansbidragen till 1,1 miljarder kronor. Omkring 10-30 procent av stimulansbidragen uppskattas användas till åtgärder som förebygger fall.	111-333
Individer	Hälskydd	Skattning baserad på uppgifter från återförsäljare.	13
Totalt			901-1152

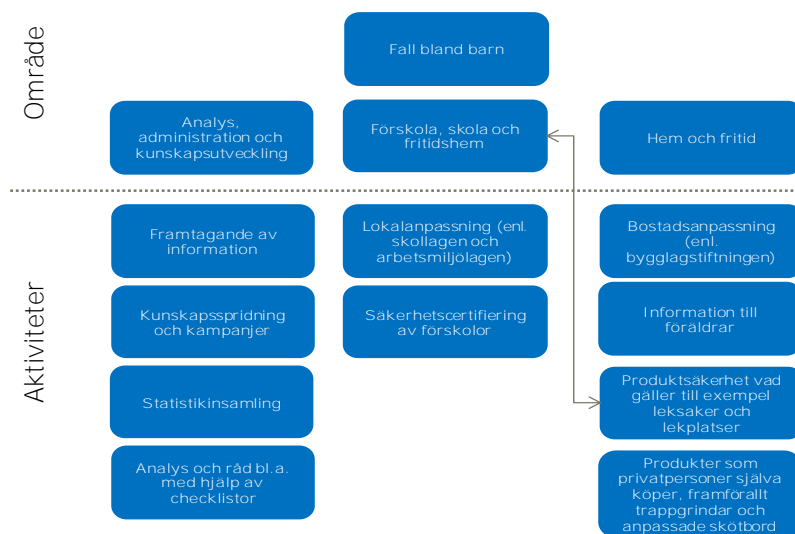
3.1.3 Vård och omsorg

Det bedrivs ett aktivt arbete med att förebygga fallolyckor på sjukhus och äldreboenden. Kostnadsberäkningarna baseras på två studier som genomförts i Jönköping (sjukhus) och Huddinge (äldreboende).

Aktör	Åtgärd	Kommentar	Kostnad (miljoner kronor)
Landsting (sjukhus)	Exempel på åtgärder är riskbedömning, träningsprogram, undanröjande av fallrisker i sjukhusmiljön osv.	I Jönköping genomfördes 2005 en undersökning av länets kostnader för att på sjukhus förebygga fall bland äldre. Resultatet från denna studie har räknats om till nationell nivå under antagandet att Jönköpings län är representativt för hela landet.	352
Kommuner (särskilda boenden)	Exempel på åtgärder är riskbedömning, ommöblering, antihalkremsor, kontroll av risker i närmiljön som mattor, sladdar osv.	Kostnadsskattningen för att förebygga fall på särskilda boenden på ett projekt som genomfördes 2005/2006 i Huddinge kommun. Eftersom detta var en studie av ett särskilt projekt kan man fallförebyggande arbetet var mer ambitiöst än vid ett genomsnittligt särskilt boende, även om de enskilda åtgärderna är vanligt förekommande. Vid omräkningen till nationell nivå antas 50 procent av denna kostnad motsvara kostnaden för fallförebyggande arbete på särskilda boenden.	237
Totalt			589

3.2 Barn

Kartläggningen inom barnområdet visade att det finns en hel del åtgärder som syftar till att stärka kunskapen om och praxisen kring arbetet med att förhindra fallolyckor bland barn, det vill säga åtgärder som relaterar till analys, administration och kunskapsutveckling. Dessutom genomförs förebyggande åtgärder i hemmiljön såväl som på förskolor, skolor och fritidshem. Exempel på sådana åtgärder är lokalanpassning, säkerhetscertifiering och information till föräldrar. Den kartläggning som genomförts sammanfattas i nedanstående figur.

3.2.1 Analys, administration och kunskapsutveckling

Många aktörer arbetar med analys, administration och kunskapsutveckling avseende barnsäkerhet. Inom ramen för denna studie har det inte varit möjligt att täcka in samtliga utan en avgränsning har gjorts till de myndigheter och liknande som deltar i Barnsäkerhetsrådet. Dessa är MSB, Arbetsmiljöverket, Boverket, Karlstads universitet, Konsumentverket, Movium vid Sveriges Lantbruksuniversitet och Socialstyrelsen. Dessutom inkluderas kostnader till följd av den information som ges till blivande och nyblivna föräldrar i landstingens regi.

Aktör	Åtgärd	Kommentar	Kostnad (miljoner kronor)
Landstingen	Information till blivande och nyblivna föräldrar på barnavårdscentraler.	Kostnadsskattning baserad på uppgifter avseende deltagande i föräldragrupper och lönekostnad för barnsjuksköterskor.	5,6-8,4
Konsumentverket	Produkttester, informationsmaterial etc., deltagande i Barnsäkerhetsrådet	Uppgift från Konsumentverket	0,5
MSB	Framtagande av utbildningsmaterial etc., deltagande i Barnsäkerhetsrådet	Uppgift från MSB	0,2
Boverket	Framtagande och distribution av informationsmaterial, deltagande i Barnsäkerhetsrådet	Uppgift från Boverket	0,1
Movium vid Sveriges lantbruksuniversitet	Samla och sprida kunskap om säkra utemiljöer för barn och unga, deltagande i barnsäkerhetsrådet	Uppgift från SLU	0,1
Karlstads universitet	Utbildning barnsäkerhet, deltagande i Barnsäkerhetsrådet	Uppgift från Karlstads universitet	0,1
Socialstyrelsen	Inga kostnader direkt relaterade till att förebygga fallolyckor, men deltar i Barnsäkerhetsrådet	Uppgift från SoS	--
Arbetsmiljöverket	Barnsäkerhet i skolor, deltagande i Barnsäkerhetsrådet	Uppgift saknas	i.u
Totalt			6,6-9,4

3.2.2 Förskola, skola och fritidshem

Fallförebyggande åtgärder genomförs vid förskolor, skolor och fritidshem. Tyvärr har det inte varit möjligt att skatta kostnaderna för detta arbete, dels beroende på att det finns stora skillnader mellan hur olika kommuner och dels beroende på svårigheter med att få fram underlag att basera en godtagbar kostnadsskattning på.

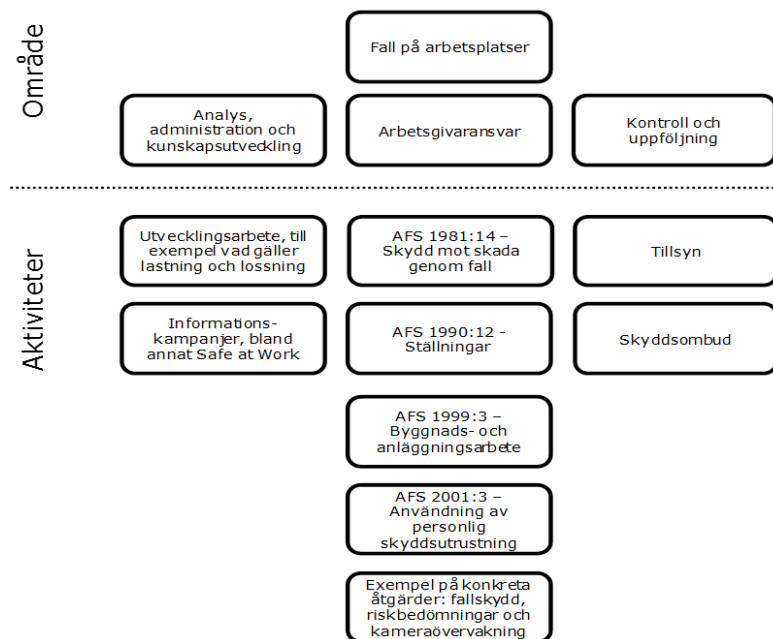
3.2.3 Hem och fritid

Inom hem- och fritidsområdet ingår kostnader för åtgärder som individer vidtar i sina hem, till exempel inköp av trappgrindar och spjålsängar. Dessutom ingår kostnader för fallförebyggande åtgärder i utemiljön; inspektion av och investeringar i lekplatser.

Aktör	Åtgärd	Kommentar	Kostnad (miljoner kronor)
Kommuner, näringsliv	Underlag till lekplatser	Kostnadsskattning baserad på uppgifter om årlig försäljning av underlagsmaterial som bark, flis och gummi.	180-200
Individer	Bostadsanpassning, t.ex. trappgrindar och spjälängar	Kostnadsskattning baserad på uppskattad årlig försäljning av trappgrindar och spjälängar.	70-85
Kommuner, näringsliv	Inspektion av lekplatser	Kostnadsskattning baserad på uppskattad kostnad för inspektioner av lekplatser.	43-58
Totalt			293-343

3.3 På arbetsplatser

Även inom arbetsplatsområdet förekommer en rad olika aktiviteter som syftar till att minska risken för fallolyckor genom analys, administration och kunskapsutveckling. Det ska vidare nämnas att arbetsgivaren har ett viktigt ansvar vad gäller främjandet av en säker arbetsmiljö och framför allt Arbetsmiljöverket bedriver en tillsyn av detta arbetsgivaransvar. Kartläggningen summeras i nedanstående figur.

3.3.1 Analys, administration och kunskapsutveckling

Kartläggningen av området analys, administration och kunskapsutveckling identifierade fem aktörer som i huvudsak är aktiva i detta avseende när det handlar om att förebygga fallolyckor på arbetsplatser. Dessa är Arbetsmiljöverket, AFA Försäkring, Swedish Standard Institute (SIS), Taksäkerhetskommittén (TSK) och Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (TYA). Det finns många aktörer som arbetar med arbetsmiljö i allmänhet men inte med fallprevention i synnerhet.

Aktör	Åtgärd	Kommentar	Kostnad (miljoner kronor)
Arbetsmiljöverket	Regler, standarder, skadestatistik, informationsmaterial etc.	Uppgift från AMV:s årsredovisning.	33
AFA försäkring	FoU-medel	Uppgift från AFA Försäkring.	8
TYA	Information kring fallolyckor vid transportarbete	Uppgift från TYA	4,8-8,4
Taksäkerhetskommittén	Information och utbildning kring taksäkerhet.	Uppgift om TSK:s omsättning.	0,6
SIS (Swedish Standard Institute)	Standardisering t.ex. avseende personlig skyddsutrustning och skyddsskor.	Baserat på uppgift från SIS, antaganden om andelen som är fallprevention samt lönekostnadsstatistik för relevanta yrkesgrupper.	0,04
Totalt			45-49

3.3.2 Arbetsgivaransvar

Arbetsgivare har ett omfattande ansvar för att säkerställa en trygg och säker arbetsmiljö för sina anställda. I huvudsak kan arbetsgivarnas kostnader för att förebygga fall delas upp i tre områden: kostnader för skyddsombud, inköp av säkerhetsutrustning och ett systematiskt förebyggande arbete utöver detta inom ett antal branscher där risken för fallolyckor är särskilt hög.

Aktör	Åtgärd	Kommentar	Kostnad (miljoner kronor)
Arbetsgivare	Generellt skyddsombud	Kostnadskattnig baserad på uppgifter från fackliga organisationer och lönekostnadsstatistik.	716
Arbetsgivare	Branschspecifika åtgärder, inom särskilt utsatta näringsgrenar.	Uppgifter från företagsintervjuer.	113
Arbetsgivare	Taksäkerhets- och fallskyddsutrustning	Uppgifter från tillverkare.	240-250
Totalt			1069-1079

3.3.3 Kontroll och uppföljning

Det finns också kostnader som kan hänföras till kontroll och tillsyn som också är att betrakta som förebyggande arbete. Inom detta område inkluderas

kostnaderna för de förebyggande insatser som genomförs av Arbetsmiljöverket och av Sveriges provnings- och forskningsinstitut (SP).

Aktör	Åtgärd	Kommentar	Kostnad (miljoner kronor)
Arbetsmiljöverket	Inspektioner	Uppgift från AMV:s årsredovisning, andelen fallförebyggande baseras på fallolyckornas andel av det totala antalet arbetsplatsolyckor.	101
SP	Provning/testning av säkerhetsutrustning	Uppgift från SP och löneskostnadsstatistik.	0,1
Totalt			101

3.4 Vinterväghållning

Det systematiska arbetet med att förebygga fallolyckor inriktas framförallt på barn, äldre och arbetsplatser. En mer allmän åtgärd, som till en del kan hänföras till förebyggande av fallolyckor, är snöröjning och halkbekämpning. Fokus i detta sammanhang ligger på gång- och cykelvägar, torg, villagator och trottoarer som Trafikverket, kommuner och enskilda fastighetsägare ansvarar för.

Eftersom vinterväghållningen inte enbart syftar till att förebygga fallolyckor utan också, kanske i huvudsak, genomförs för att främja framkomligheten antas här att halva kostnaden kan hänföras till förebyggande av fallolyckor. Denna andel är dock godtycklig, eftersom det inte finns något underlag som ger ledning avseende hur stor andel av vinterväghållningen som kan betraktas som fallförebyggande.

Aktör	Åtgärd	Kommentar	Kostnad (miljoner kronor)
Enskilda fastighetsägare	Vinterväghållning	Utöver det statliga och kommunala arbetet med att vinterunderhålla gång- och cykelvägar kan även snöröjning och sandning av trottoarer betraktas som en fallförebyggande åtgärd. Det är framförallt landets fastighetsägare som ansvarar för trottoarerna och det antas finnas 20 000 kilometer trottoarer i Sverige. Fastighetsägarnas kostnader antas vara ett genomsnitt av kommunernas och Trafikverkets genomsnittskostnader. Baserat på detta uppgår kostnaderna för vinterväghållningen av trottoarer till 278 miljoner kronor varav hälften antas kunna hänföras till förebyggande av fallolyckor.	139
Kommuner	Vinterväghållning	Kommunernas kostnader för GC-vägar har uppskattats baserat på uppgifter om kostnaderna för vinterväghållning från en stor kommun i söder (Malmö), en medelstor kommun i mellersta Sverige och en liten kommun i norr (Nordmaling). Kostnaden i dessa kommuner uppgår i genomsnitt till 14 000 kronor per kilometer. Baserat på detta och ett antagande om 15 500 kilometer gång- och cykelvägar kan kommunernas totala kostnader uppskattas till 218 miljoner kronor varav hälften antas kunna hänföras till förebyggande av fallolyckor.	109
Trafikverket	Vinterväghållning	Kostnadsskattningen baseras på vad som bedöms vara ett normalår för Trafikverkets regioner Syd, Mitt och Nord. I skattningen ingår rörliga kostnader som entreprenörernas timersättning och inköp av halkbekämpningsmaterial men även på fasta kostnader för lokaler och beredskapsersättning. Den totala kostnaden för Trafikverkets vinterväghållning uppskattas till 51,8 miljoner kronor varav hälften antas kunna hänföras till förebyggande av fallolyckor.	26
Totalt			274

4. Referenser

AFA Försäkring (2011). Allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro 2011.

Arbetsmiljöverket (1981). AFS 1981:14 – Skydd mot skada genom fall.

Arbetsmiljöverket (2010). Samhällsekonomiska kostnader för arbetsmiljöproblem.

Arbetsmiljöverket (2011a). Årsredovisning 2010.

Arbetsmiljöverket (2011b). Arbetsskador 2010.

Barnombudsmannen (2010). Upp till 18 – fakta om barn och ungdom

Blomquist, Ulla-Britt, Brundell, Sara och Estreen, Martina (2007). Hjälpmedelscentralerna i Sverige – Kartläggning av hjälpmedelscentralernas/motsvarandes verksamhet. Publicerad av: Hjälpmedelsinstitutet.

Boverket (2011a). Årsredovisning 2010.

Boverket (2011b). Bostadsanpassningsbidragen 2011.

Boverket (2011c). Bygg barnsäkert - i byggnader, på tomter och i utemiljön

Boverket (2011d). Fara på taken.

Ekonomistyrningsverket (2005). Nyckeltal för OH-kostnader – Vad är en rimlig kostnad för myndigheternas styrning, samordning och organisation?

Estreen, Martina (2007). Fallolyckor bland äldre – En kunskapsmanställning med koppling till hjälpmedel och anpassningar av hemmet. Publicerad av: Hjälpmedelsinstitutet.

Ivanoff- Dahlin, Synneve, Hedström-Gosman, Gunilla och Sonn, Ulla (2006). Sårbara äldre personer – En studie om hjälpmedelsanvändning och anpassning av bostad. Publicerad av: Hjälpmedelsinstitutet.

Konsumentverket (2008). Korta skadefakta Nr.1:2008: Olyckor på lekplatser och skolgårdar

Jönköpings Läns Landsting (2005). Vårdprevention – Värdeberäkning för fall, undernäring och trycksår. Kostnadsberäkning för typfall.

Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (2010). Samhällets kostnader för fallolyckor – Resultat.

Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (2011). Barns och ungas säkerhet

Socialstyrelsen (2010). Skadehändelser som föranlett läkarbesök vid akutmottagning

Socialstyrelsen (2011a). Stimulansbidrag till kommuner och landsting för insatser inom vård och omsorg om äldre personer – Redovisning för 2010.

Socialstyrelsen (2011b). Äldre och personer med funktionsnedsättning – Regiform m.m. för vissa insatser år 2010.

Statens Folkhälsoinstitut (2009). Fallolyckor bland äldre – En samhällsekonomisk analys och effektiva preventionsåtgärder.

Statistiska Centralbyrån (2006). Ohälsa och sjukvård 1980-2005.

Statistiska Centralbyrån. Prisomvandlaren. www.scb.se.

Statistiska Centralbyrån. Lönestatistik för kommuner, landsting statlig sektor och privat sektor. www.scb.se, senast tillgänglig: 2012-01-27.

Stockholms Läns Landsting (2007). Rapport från ett förbättringsarbete – Pilotprojekt för att kostnadsberäkna förbättringsarbeten.

Svensson, Marianne, Ödegaard, Knut och Persson, Ulf (2007). Hjälpmedel och läkemedelsnära produkter – En kartläggning av marknaden. Publicerad av: Institutet för Hälso- och Sjukvårdsekonomi.

Sveriges Kommuner och Landsting (2008). Kommunernas väghållning – Nyckeltal 1998-2007.

Sveriges Kommuner och Landsting (2009). Fallskador bland äldre – En sammanfattning av en kunskapsöversikt om fallskador.

Sveriges Kommuner och Landsting. Kommun- och Landstingsdatabasen. www.kolada.se. Senast tillgänglig: 2012-01-27.

5. Intervjuade aktörer

Nedan listas alla de organisationer som Ramböll har varit i kontakt med under studiens gång, förutom de aktörer som har velat vara anonyma.

AFA Försäkring
Arbetsmiljöverket
Barnombudsmannen
Borlänge Kommun
Boverket
BVC Gottsunda
BVC Magnus Ladulås
BVC Malmberget
BVC Norrtälje
BVC Surbrunn
Byggnads
Cresto AB
DB Schenker
DSV
Ekens Barnmorskor
Förskolan Tingshusgården
Haninge Åkeri
Hedemora Kommun
Hjälpmedelsinstitutet
Huddinge Kommun
Högstensskolan
Jehanders
Jönköpings Läns Landsting
Karolinska Institutet
Karlstads Universitet
Klippans Kommun
Konsumentverket
Kunskapscentrum för Äldres Säkerhet
Lagans Byggnads AB
Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund
Lekplatskontroll
Lidköpings Kommun
Lindskolan/Sjöängsskolan
LO
Luleå Kommun
Lunds Kommun
Malmö Stad
MOVIUM
Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap
Nacka Kommun
NCC

Nestor FoU
Nordmalings Kommun
Pensionärernas Riksorganisation
Saco
Sahlgrenska Universitetssjukhuset
SISAB
Skanska
Skolinspektionen
Skolverket
Småa AB
Socialstyrelsen
Sopranens Förskola
Statens Folhälsoinstitut
Strängnäs Kommun
Stockholms Stad
Sunnerstaskolan
Sveriges Byggindustrier
Sveriges Kommuner och Landsting
Sveriges Pensionärsförbund
Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut
Swedish Standard Institute
Taksäkerhetskommittén
TCO
Trafikverket
Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd
Tuve Bygg AB
Umeå Universitet
Umeå Kommun
Uppsala Kommun
Vasaparkens förskolor
Vårdförbundet
Västberga Åkeri
Västra Götalandsregionen
Wäst-Bygg
Östersunds Kommun

